

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АНАЛІЗ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення аналізу безготівкових розрахунків комерційного банку, використання яких дозволить визначити стан безготівкових розрахунків банку, оцінити ефективність їх здійснення та структурувати наявні проблеми.

Аннотация. Разработаны методические рекомендации по совершенствованию анализа безналичных расчетов коммерческого банка, использование которых позволит определить состояние безналичных расчетов банка, оценить эффективность их осуществления и структурировать имеющиеся проблемы.

Annotation. Guidelines to improve the analysis of non-cash payments of commercial banks, the use of which will determine the status of non-cash payments of the bank, to assess the effectiveness of their implementation and to structure these problems have been proposed.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, платіжна картка, структурний аналіз, ефективність безготівкових розрахунків.

Сучасний банківський ринок на Україні набирає все більше ознак цивілізованого ринку високорозвинутих країн Західної Європи та США. Відійшли в минуле намагання банків швидко розбагатіти за рахунок миттєвих спекулятивних операцій на валютному ринку, коли курс на валюти змінювався по декілька разів за один день. Потрібно зазначити вирішальну роль Національного банку України у переході до європейських стандартів ведення банківської справи.

Серед всього розмаїття операцій, які здійснюються комерційними банками, ключове місце посідають розрахункові операції. Розрахункові операції мають велике значення для банків, оскільки є одними з найпоширеніших. Вони мають низький рівень ризику та, як правило, приносять банку стабільний дохід [1, с. 10].

В операціях українських банків все частіше застосовуються новітні банківські технології. На сьогоднішній день клієнтів банків уже не дивують електронні картки, банкомати і т. д. Особливе місце в розвитку електронних банківських технологій посідає система "клієнт-банк".

Зазначимо, що проблеми формування методології аналізу банківської діяльності стають все більш актуальними. З одного боку, це пояснюється досягненням певної стабільності та адаптованості до умов економічного середовища, з другого – посиленням конкуренції на ринку банківських послуг [2, с. 251].

За цих обставин комерційний банк може розраховувати на подальший розвиток і посилення своїх ринкових позицій лише за умови належного управління наданими в його користування ресурсами та забезпечення достатнього рівня прибутковості. Успішне виконання цих завдань значною мірою залежить від знання банківськими спеціалістами сучасних методів аналізу та впровадження їх у повсякденну діяльність.

Метою даного дослідження є розробка рекомендацій щодо проведення аналізу безготівкових розрахунків у комерційних банках.

Для досягнення мети дослідження у роботі поставлені і вирішені такі завдання:

визначити повний перелік безготівкових операцій, що надаються комерційними банками;

розробити методичні рекомендації щодо проведення аналізу безготівкових розрахунків комерційного банку;

визначити переваги та недоліки запропонованої методики аналізу безготівкових розрахунків банку.

Об'єктом дослідження є процес розрахунково-касового обслуговування комерційних банків.

Предметом дослідження є безготівкові розрахунки комерційних банків.

Питаннями дослідження та оптимізації аналізу безготівкових розрахунків займаються й присвятили свої праці чимало науковців, серед яких: Бутинець Ф. Ф., Герасимович А. М. [2], С. Коробкіна [3], Примостка Л. О. [4], Щибиволок З. І. [5] та ін. І хоча ці вчені зробили вагомий внесок у розробку та обґрунтування методик аналізу банківської діяльності, у літературі досі не склалося єдиного підходу та методики, які б дозволили комплексно та системно провести аналіз й оцінку ефективності безготівкових розрахунків банку.

Перелічені автори у своїх працях пропонують аналізувати кількість клієнтів і кількість відкритих ними рахунків, проводити аналіз операцій із застосуванням платіжних карток.

Проте лише невелика кількість авторів у своїх працях надають конкретні рекомендації щодо визначення ефективності проведення безготівкових розрахунків банку, а зосереджують увагу на розгляді окремих аспектів цієї проблеми. На думку автора, це є суттєвим недоліком, адже визначення ефективності є важливим та завершальним етапом будь-якого аналізу.

Таким чином, проаналізувавши підходи, сформульовані в науковій літературі, можна запропонувати такі етапи аналізу безготівкових розрахунків комерційних банків, систематизовані в таблиці.

Методичні рекомендації щодо аналізу безготівкових розрахунків

Етапи аналізу	Зміст
1. Аналіз кількості клієнтів та кількості відкритих рахунків	1.1. Оцінка динаміки кількості клієнтів та особових рахунків. 1.2. Аналіз структури та динаміки груп клієнтів за секторами чи галузями економіки. 1.3. Визначення типів клієнтських рахунків
2. Аналіз тарифів банку	2.1. Визначення видів тарифів банку і банків-конкурентів. 2.2. Порівняльний аналіз рівня тарифів банку з рівнем тарифів банків-конкурентів чи банку-лідера. 2.3. Висновки щодо рівня тарифів банку: перебування на верхньому, середньому чи нижньому рівнях відносно конкурентів
3. Аналіз комерційних доходів та витрат від операцій з розрахункового обслуговування банку	3.1. Аналіз структури та динаміки доходів і витрат за різними видами послуг (відкриття та закриття рахунків, проведення платежів через систему "Клієнт-банк", від експлуатації системи електронних розрахунків та платежів, здійснення переказів та безготівкові розрахунки з контрагентами, плата за обслуговування платіжних карток та ін.)
4. Аналіз операцій із застосуванням платіжних карток	4.1. Аналіз обсягів та видів операцій з платіжними картками, їх динаміки. 4.2. Аналіз структури операцій за групами клієнтів, групами платіжних систем, емітентів. 4.3. Аналіз структури та динаміки карткових рахунків. 4.4. Аналіз кількості емітованих банком карток. 4.5. Структурний аналіз операцій з платіжними картками, що передбачає визначення таких показників: питома вага залишків на карткових рахунках у розрізі клієнтів банку (фізичних та юридичних осіб); питома вага залишків на платіжних картках у розрізі валют; структура емісії платіжних карток у розрізі платіжних систем; структура емісії платіжних карток у розрізі кредитових чи дебетових карток. 4.6. Аналіз діяльності банку з використанням міжнародних платіжних карток
5. Аналіз наявності обладнання для еквайрингу (прийом до оплати платіжних карток як засобу оплати за товари, роботи, послуги)	5.1. Аналіз кількості та динаміки банкоматів і торговельних (банківських) терміналів та інших електронних пристроїв, зручність їх розташування
6. Визначення ефективності безготівкових розрахунків банку	6.1. Аналіз оборотів за розрахунками клієнтів. 6.2. Співвідношення доходів та витрат від безготівкових розрахунків. 6.3. Аналіз прибутковості карткових операцій (розраховується частка доходів від операцій з картками у загальному обсязі операцій банку). 6.4. Аналіз ефективності використання еквайрингової мережі середньої кількості транзакцій на один вид обладнання за період; середнього обсягу коштів на один вид обладнання; середньої вартості однієї операції, що здійснюється за кожним видом обладнання; суми доходів за операціями у розрізі технічного обладнання

Упровадження запропонованих рекомендацій дозволить оптимізувати та підвищити ефективність безготівкових розрахунків у комерційних банках. Їх перевагою є можливість структуризації даних щодо безготівкових розрахунків банку, оцінки ефективності проведення безготівкових розрахунків. Як недолік можна визначити недоступність деяких даних, тобто банки на своїх офіційних сайтах не завжди розміщують інформацію щодо своїх тарифів, доходів та витрат від операцій з розрахункового обслуговування.

Перспективою для подальших досліджень у даному напрямі є розробка методичних рекомендацій щодо аналізу готівкових розрахунків комерційних банків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Рибак С. М. Шляхи удосконалення безготівкових розрахунків // Вісник НБУ. – 2010. – № 5. – С. 10–12. 2. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручник / Герасимович А. М. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с. 3. Коробкіна С. Безготівкові розрахунки та шляхи їх вдосконалення / Коробкіна С. // Банківська справа. – 2009. – № 12. – С. 49–51. 4. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : монографія / Примостка Л. О. – К. : КНЕУ, 2002. – 316 с. 5. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності : навч. посібн. / Щибиволок З. І. – К. : Знання, 2007. – 311 с.